لەپەراوێزی ژیانئاوایی (مزەفەر ئەلنەواب)ی لەمەنفا ژیاودا!... عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

لە بیستی ئایاری ٢٠٢٢. عێراق یەکێک لە بەناوبانگترین شاعیرەکانی خۆی لەدەستدا. مزەفەر عەبدولمەجید ئەلنەواب لە تەمەنی ٨٨ ساڵیدا، گەرچی ماوەیەک بوو بەدەست نەخۆشییەوە دەیناڵاند، وەلێ ساڵەهای ساڵیش بوو بەدەست ستەم و چەوسانەوەی ڕژێمی سەرمایەدارییەوە ناڵەی دەگەیشتە گوێی هەموو خوێنەرێکی عەرەب زمان و تەنانەت غەیرە عەرەب زمانیش، لە نەخۆشخانەیەکی ئەلشاریقە لە وڵاتی ئیمارات، بە هەمیشە دڵی لەلێدان کەوت. مردنی ئەم شاعیرە دەنگدانەوەیەکی گەورەی بەدوای خۆیدا هێنا و پێگە کۆمەڵایەتییەکانی تەنییەوە. دوای مردنی؛ تەرمی ئەم شاعیرە لەمەنفا ژیاوەدا؛ بە فڕۆکەی تایبەتی سەرۆکایەتی عێراق لە ئیماراتەوە بەرەو بەغداد هێنرایەوە. ئەم شاعیرە سیاسی و جواننووسە؛ دژ بە دەسەڵاتە ستەمکارەکانی عێراق و وڵاتانی عەرەب، نووسەری هەژدە کتێب لەشیعر و ڕەخنە، لە ساڵی ١٩٣٤ لە شاری بەغداد لە خانەوادەیەکی ئەرستۆکراتی شیعەی بە ئەسڵ هیندی لەدایکبووە. مزەفەر زانکۆی بەغدا تەواو دەکات و دەبێتە مامۆستا و دواییش لە ساڵی ١٩٥٥ لە مامۆستایی دەردەکرێت و سێ ساڵ بێکار دەبێت. هەر لە زانکۆ پەیوەست دەبێت بەڕیزەکانی حیزبی شیوعی عێراقییەوە و لەسەردەمی پاشایەتی و دوای کودەتای بەعسییەکانیش چەندینجار تووشی ئەشکەنجە و زیندانی بۆتەوە. دوای کودەتا سەربازییەکەی قاسم لە ساڵی ١٩٥٨ وەزارەتی پەروەردە و فێرکردن دەبێت بە موفەتیش. لەساڵی ١٩٦٣، لەگەرمەی لێدان و قڕڵاچۆکردنی شیوعییەکانی عێراق لەسەر دەستی بەعسییە فاشیستەکان، دەچێتە ئێران و دەیەوێت بڕوات بۆ یەکێتیی سۆڤییەت، بەڵام دەزگای (ساواک)ی ئێرانی دەیگرێت و دوای ئازار و ئەشکەنجە دەدرێتەوە بە عێراق و حکومەتی عێراقیش سزای لە سێدارەدانی بۆ دەبڕێتەوە و دوایش سزاکەی دەگۆڕێت بۆ زیندانی ئەبەدی و دواجار لەزیندانی حیللە دەگیرسێتەوە. هەر لەو زیندانە لەڕێی هەڵکەندی تونێڵکەوە ڕا دەکات و ماوەی ساڵێک لە ناوچە زەنگاوەکانی عێراقدا دەژێت و خەریکی بەرپاکردنی خەباتی چەکداری دەبێت بۆ رووخاندنی دەسەڵاتی ئەو سەردەمەی عێراق. پاشان لەساڵی ١٩٦٩ جارێکی تر دەگەڕێتەوە بواری پەروەردە و فێرکردن و دەبێتەوە مامۆستا و ئینجا عێراق جێدەهێڵێت و

لە بەشێک لە پایتەختەکانی وڵاتی عەرەبی و ئەوروپی ژیان دەگوزەرێنێت. ساڵی ١٩٨١ لە هەوڵێکی کوشتن لە وڵاتی یۆنان ڕزگاری دەبێت. شایانی باسە مزەفەر ئەلنەواب دوای لێسەندنەوەی ڕەگەزنامەی عێراقی، هیچ ڕەگەزنامەیەکی تری نەبوو و تەنها بە پشتیوانی حکومەتی لیبیا کە دەکیومێنتیکی فەرمی بۆ دابین کردبوو و سەفەر و هاتووچۆی پێدەکرد. ساڵی ١٩٩٦ لە (دار القنبر) یەکەمین کۆبەرهەمی ئەم شاعیرە هەمیشە ئاوارەیە چاپ و بڵاوبۆوە.

مزەفەر ئەلنەواب، کە ڕەخنەی ئەدەبی عەرەبی بە جیڤارای شیعری عەرەبی و ئایکۆنی شیعری عەرەبی و بە شاعیری هەژاران و شۆڕشگێڕ ناوزەدی دەکات، یەکێک بوو لەو شاعیرە دەگمەنانەی کە بە وشە بەگژ ستەم و دەسەڵاتە گەندەڵ و سەرکوتە سیاسییەکانی وڵاتانی عەرەبی دەوەستایەوە و زمانێکی جیاواز لە زمانی باوی نەو بزووتنەوەی شیعری میللیی عێراقی بەکار هێنا و ئەوەش بوو بە شوناسی شیعر ئەو. بەڵام هەرگیز نەبووە شوناسی شۆڕشگێڕبوونی شیعرەکانی. چونکە شیعر کاتێک شۆڕشگێڕە؛ کە دژ بە ستەم و چەوسانەوەی سەرمایەداری بنووسرێت و ئەو جیهانبینییەی تیا ڕەنگبداتەوە، ئەوسا ئەو شیعرە دەبێتە هەڵگری ئەو شوناسە شۆڕشگێڕییە. ئەلنەواب لە گشتییەتی خۆیدا؛ شاعیرێکی نەتەوەپەروەری عەرەب بوو نەک چینایەتی. مزەفەر گەرچی بێلایەن نەبوو لە کێشەی خەڵک و بەتایبەتی لە شۆڕشی ٢٠١٩ ی عێراق کە بە شیعری ئاگراوی پشتیوانی ئەو شۆڕشەی کرد، بەڵام ئەم بەشداریکردنە نە تینوێتی شۆڕشی شکاند و نە توانی مزەفەر بگوازێتەوە ئاستێکی چینایەتی ڕوونتری کۆمەڵایەتی. کێشەی مزەفەری شاعیر وەکو کێشەی زۆرێک لە هەڵسوڕاوە سیاسییەکانی ئەودەمەی عێراق ئەوە بوو کە ڕێبازی (خەباتی چینایەتی بۆ سۆشیالیزم) لەژێر دروشم و سێبەری نەتەوەپەروەرییەکی تەسکی بە پۆپۆلیزمدا ڕەنگڕێژ کرابوو. مزەفەر دەسڕەز بوو، ئەو دەسڕەزی وشە و شیعر و بەگژاچوونەوەی دەسەڵاتە ناسیونالیست و شۆڤینییەکانی عەرەب بوو، بەڵام هەرگیز ئەو ڕەخنەیەی کە دەبوو بیگرتایە؛ نەیگرت. ئەو سەرکردەی عەرەبەکان تا ئاستی (گەواد) دەنێتە خوارەوە، بەڵام هەرگیز پێی نەوتن ئەوە پارێزەری بەرژەوەندی چینایەتی بۆرژوازین لەدژی کرێکارانی عەرەب و عێراق. ئەمە ئەو خەوشە گەورەیەیە بە شوناسی شیعرەکانی مزەفەر نەوابەوە. ئەمە ئەو ڕەخنەیەیە کە دەبوو مزەفەر نەواب بیگرتایە و ئیشی لەسەر بکردایە و بیکردایە بە بناغەیەی ڕەخنەی سیاسی – چینایەتی خۆی دژ بە سەرمایەداری. لەڕووە شوناسی مزەفەر ئەلنەواب دووچاری تەڵخی دەبێت و خۆشی لەو ڕەچکە شۆڕشگێڕییە دوور دەکەوێتەوە کە بڕیار بوو لەسەری بێت.

ئەم تێگەیشتنە بۆ کەسانێکی سادە و نەخوێندەوار ڕەنگە کە هۆشیاری سیاسی – چینایەتییان لە ئاستێکی نزمدایە، بەبێ عوزرێک بۆیان، بەڵام بۆ ئەلنەواب هیچ تۆلەرانسێک لە ئارادا نابێت، چونکە ئەلنەواب جگە لە پاشخانە ئەدەبییەکەی، جگەلەوەی کەسێکی سیاسی و کادیرێکی باڵای حیزبی شیوعی عێراقیش بوو و تەنانەت وەک خۆشی هەمیشە دەیوت من شیوعیم ، خوێندەوارێکی سەردەمەکەی خۆشی بوو و ئاشنابوو بە کتێبەکانی مارکس و ئەنگڵس و لینین.
ئەلنەواب تا لە ژیاندا بوو ستەمی لێکرا و ئازار درا. بە ماوەی زیاتر لە چوار دەیە دەربەدەر و ئاوارە بوو. لەدوای ساڵی ٢٠٠٣وە هەوڵدرا بۆ گەڕانەوەی ئەم شاعیرە و تەنانەت بەهەزاران ئیمزاش کۆکرایەوە بۆ گەڕانەوەی، ئەویش لەساڵی ٢٠١١ دەگەڕێتەوە بۆ عێراق؛ وەک لەگەڵ وادەی کشانەوەی هێزەکانی ئەمریکا و هاوپەیمانان لەعێراق. چونکە پێیوابوو ناگەڕێتەوە بۆ عێراقێک کە لەژێر دەست و پەستانی داگیرکاردا بێت، تا ئێرە هەقی دەدەین، بەڵام ئەی دوای ئەو مێژووە خۆ عێراق لەژێر دەست و پەستانی داگیرکاری ئێران و تورکیا نەبوو؟ ئەی تا ساتی مردنی ئەم شاعیرە ئەمریکا هەر ژمارەیەکی قورسی نێو گۆڕەپانی سیاسی عێراق نییە؟
گەرچی ئەلنەواب بەڕێزێکی زۆر و شایستەوە هێنرایەوە و بردرایە بەردەم بارەگای یەکێتیی ئەدیبان و نووسەرانی عێراق و لەوێشەوە بۆ زێدی خۆی تا لە تەنیشت دایکی بنێژرێت،. بەڵام بەداخەوە لەدوای مردنی ئەلنەواب جارێکی تر ئازار دەدرێت. ئاخر ئەو شاعیرە ساڵانێکی زۆر و تا مردیش، دژ بە دەسەڵاتی حکومەتە ستەمکارەکانی عێراق بوو. چونکە لەژێر ئاڵای ناسیونالیستی عێراقدا، ئەلنەواب زیندانیکرا و ئەشکەنجەدرا. لەهەمووشی ناخۆشتر کاتێک بەخاک دەسپێردرێت؛ ئاڵای عێراقی ناسیونالیستی و تائیفی و مەزهەبی کۆنەپەرست دەدرێت بەسەر گۆڕەکەیدا. لەکۆتاییدا جێی ئاماژەیە کە مزەفەر ئەلنەواب هەر بە تەنها شاعیرێکی جوانـنووس و هەستناسک نەبوو، ئەو جگە لە نووسینی شیعر و ڕەخنە، سیاسیش بوو و هەروەها هونەرمەندێکی شێوەکار و دەنگخۆشێکی بەبەهرەش بوو. دوا قسەم ئەوەیە؛ بە مردنی ئەلنەواب ئەوەندەی زیان لە بزووتنەوەی ناسیونالیزمی عەرەبی کەوت، یەک لە سەدی ئەوە زیان بە بزووتنەوەی کرێکاری عێراق و بزووتنەوە ڕادیکاڵە کۆمۆنیستییەکەی نەکەوت!

عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ)
ئایاری ٢٠٢٢

تێبینی : بۆ زانیارییەکانی نێو ئەم کورتە نووسینە سوودم لە گەلێ

سایت و پەیجی عەرەبی وەرگرتووە.